

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(постанова п. 132, протокол № 10
від 30 квітня 2026 р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

ПРОГРАМА

вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності
D2 Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок

Київ 2026

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автори: І.Я. Чугунов, д.е.н., проф.,
Т.В. Канєва, д.е.н., проф.,
Н.П. Шульга, д.е.н., проф.,
Л.В. Козарезенко, д.е.н., проф.,
Г.В. Кучер, д.е.н., проф.,
Л.А. Гербич, к.е.н., доц.,
Ю.В. Серажим, к.е.н., доц.

Розглянуто і схвалено на засіданні групи забезпечення освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» 18 березня 2026р., протокол № 4.

Рецензент: Пасічний М.Д., д.е.н., проф., професор кафедри фінансів

ПРОГРАМА

вступного іспиту до аспірантури

Спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Галузі знань D Бізнес, адміністрування та право

АВТОРИ: ЧУГУНОВ Ігор Якович
КАНЄВА Тетяна Володимирівна
ШУЛЬГА Наталія Петрівна
КОЗАРЕЗЕНКО Людмила Володимирівна
КУЧЕР Галина Вікторівна
ГЕРБИЧ Людмила Анатоліївна
СЕРАЖИМ Юліан Віталійович

ВСТУП

Мета вступного іспиту до аспірантури – визначення рівня підготовки вступників до навчання за освітньо-науковою програмою третього рівня вищої освіти у галузі знань «Управління та адміністрування» за спеціальністю D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

Зміст програми та форма вступного іспиту передбачають перевірку набуття вступником компетентностей, що визначені стандартом вищої освіти зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 20.06.2019 № 866 (<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/072-finansi-bankivska-sprava-ta-strakhuvannya-magistr.pdf>), а саме:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК8. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК5. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК9. Здатність розробляти технічні завдання для проектування інформаційних систем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Загальна компетентність «ЗК2. Здатність спілкуватися іноземною мовою» зазначеного вище магістерського стандарту перевіряється при складанні ЄВІ.

Програма вступного іспиту складається з двох розділів:

1. Зміст програми вступного іспиту.
2. Структура екзаменаційного білету та критерії оцінювання знань на вступному іспиті зі спеціальності.
3. Список рекомендованих джерел.

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Тема 1. ФІНАНСИ

Фінанси як економічна категорія. Роль фінансів у економічній системі. Фінанси в системі економічних категорій. Функції фінансів: зміст та механізм дії. Моделі фінансових відносин у суспільстві. Сутність фінансової науки та її роль у суспільстві. Предмет та об'єкти фінансової науки. Фінансові ресурси: сутність, джерела формування, склад та роль у фінансуванні потреб розширеного відтворення.

Поняття фінансової системи. Інституціональна структура фінансової системи. Фінансова система України в умовах економічних перетворень. Фінансова політика держави: сутність та інструменти реалізації. Основні напрями та завдання фінансової політики. Фінансово-бюджетна політика у системі державного регулювання економіки. Фінансове забезпечення галузей соціальної сфери. Фінансовий механізм та його складові. Роль фінансового механізму у реалізації фінансової політики держави. Фінансовий механізм економічного зростання. Фінансовий механізм реалізації інноваційної політики країни. Фінансовий механізм пенсійного забезпечення в Україні.

Система управління фінансами. Фінансове прогнозування, планування і регулювання, їх суть, завдання, принципи та методи.

Фінансовий контроль, його зміст та призначення. Об'єкти та суб'єкти фінансового контролю. Види та форми фінансового контролю. Система державного фінансового контролю та аудиту в Україні. Фінансовий моніторинг.

Державні та місцеві фінанси в економічній системі країни. Складові державних та місцевих фінансів. Фінансове забезпечення місцевого самоврядування. Сутність та економічне значення державних доходів. Джерела формування державних доходів. Формування доходів бюджету в системі фінансово-економічного регулювання. Державні видатки: сутність і роль у соціально-економічному розвитку країни. Бюджетний дефіцит, його наслідки та особливості фінансування. Державний кредит і державний борг. Державний борг в умовах трансформації економіки. Система управління внутрішнім і зовнішнім державним боргом. Державні та недержавні фонди цільового призначення. Необхідність, зміст та роль фондів цільового призначення.

Фінансовий ринок як економічна категорія. Державне регулювання фінансового ринку. Класифікація фінансових ринків. Фінансовий ринок у системі економічного розвитку. Інфраструктура ринку цінних паперів. Інструменти фінансового ринку, їх зміст та необхідність. Фінансові посередники, їх завдання, функції та види. Становлення та розвиток ринків фінансових послуг в Україні.

Сутність фінансів домогосподарств, їх значення. Бюджет домогосподарства, його зміст та призначення. Доходи та витрати бюджету домогосподарств та особливості їх формування. Фінансове забезпечення розвитку людського потенціалу. Сутність, значення та завдання фінансів підприємств. Фінансові ресурси підприємств: суть, значення та склад. Фінансові результати підприємства та фактори, що на них впливають. Фінансова безпека держави, її складові. Механізм та система забезпечення фінансової безпеки держави. Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів. Міжнародний механізм перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу. Фінансова політика держави та фінансовий механізм соціально-економічного розвитку країни.

Рекомендовані джерела: 1, 2, 3, 22, 27 - 30, 36 - 38, 45 - 52, 58 - 60, 63, 70, 72 - 77, 79 - 81, 83 - 84, 86.

Тема 2. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Бюджет як інструмент макроекономічного регулювання. Бюджетна класифікація: доходів, видатків та кредитування, фінансування, боргу. Бюджетний процес та його особливості. Розпорядники бюджетних коштів. Бюджетна система: економічний зміст та принцип побудови. Інституційні засади побудови бюджетної системи. Бюджетна система і бюджетний устрій України. Зведений бюджет: сутність, складові та призначення. Види зведених бюджетів. Бюджетна політика держави, бюджетний менеджмент. Бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку суспільства. Система доходів і видатків бюджету, їх оптимізація. Доходи і видатки бюджету як засіб реалізації соціально-економічної політики держави. Казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Державний бюджет як економічна категорія. Державний бюджет як центральна ланка системи державних фінансів. Функції державного бюджету. Основні засади складання, розгляду, затвердження та виконання Державного бюджету України. Ведення бухгалтерського обліку виконання Державного бюджету України. Склад доходів Державного бюджету України. Склад видатків та кредитування Державного бюджету України. Захищені видатки бюджету. Місцеві бюджети як складова бюджетної системи України. Місцеві бюджети як інструмент соціально-економічного розвитку територій. Складання, розгляд, затвердження та виконання місцевих бюджетів. Звітність про виконання місцевих бюджетів. Бюджети об'єднаних територіальних громад. Бюджет розвитку місцевих бюджетів як інструмент фінансової політики. Доходи місцевих бюджетів як фінансова основа місцевого самоврядування. Склад доходів загального фонду місцевих бюджетів, надходження до спеціального фонду місцевих бюджетів. Видатки та кредитування місцевих бюджетів. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами. Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин. Система бюджетного і фінансового вирівнювання. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів. Міжбюджетні трансферти, їх сутність та види.

Бюджетний дефіцит як складова системи бюджетного регулювання. Джерела покриття бюджетного дефіциту. Здійснення державних (місцевих) запозичень та управління державним (місцевим) боргом. Державні та місцеві гарантії. Сутність і значення бюджетного планування та прогнозування. Методи та функції бюджетного планування та прогнозування. Середньострокове бюджетне планування. Сутність та особливості застосування програмно-

цільового методу у бюджетному процесі. Особливості прогнозування показників міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету та державного боргу.

Бюджетна політика у системі державного регулювання економіки. Пріоритети бюджетної політики. Бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку суспільства. Бюджетна стратегія як складова соціально-економічного розвитку суспільства. Фінансовий контроль та аудит у бюджетному процесі. Бюджетна політика та бюджетний механізм соціально-економічного розвитку країни.

Рекомендовані джерела: 1, 2, 3, 6, 13, 14, 17, 19, 27, 28, 36, 45 - 46, 50, 52, 58 - 60, 72, 76, 80, 81, 87 - 92, 96, 97.

Тема 3. ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Сутність, призначення та необхідність податків. Форми прояву податкових платежів: податок, плата, відрахування, внесок, збір. Ознаки та функції податків. Взаємозв'язок податків з іншими розподільчими категоріями (кредит, заробітна плата, собівартість). Класифікація податків залежно від форми оподаткування; термінів, способів стягнення; співвідношення між ставкою податку і величиною об'єкта оподаткування. Елементи податку та їх характеристика. Податкова система як інструмент фінансово-економічного регулювання. Прямі та непрямі податки в системі державного регулювання економіки. Структура податкової системи та принципи її побудови. Податкова політика держави. Сутність, цілі та завдання податкової політики держави. Характеристика сучасної податкової політики України та напрями її вдосконалення. Сутність і значення податкової культури.

Порядок адміністрування податків та зборів. Платники податків, їх сутність, права, обов'язки та відповідальність. Облік платників податків, особливості взяття на облік юридичних та фізичних осіб. Сутність, особливості та роль податкового контролю та повноваження органів державної влади щодо його здійснення. Еволюція оподаткування прибутку підприємств в Україні. Фіскальний та регулюючий аспекти податку на прибуток. Платники податку на прибуток. Об'єкт та база оподаткування. Ставки податку. Склад доходів та порядок їх визначення. Обчислення податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємств. Особливості

оподаткування окремих видів операцій та діяльності. Звільнення від оподаткування.

Розвиток оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. Платники, об'єкт та база податку на доходи фізичних осіб. Ставки податку. Доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу. Право платника та підстави для отримання податкової знижки. Особливості оподаткування оплати праці. Податкові соціальні пільги: види, порядок застосування. Порядок оподаткування інших доходів фізичних осіб (іноземних доходів, доходів від операцій з продажу або обміну нерухомого та рухомого майна, спадщини, майнових та немайнових прав). Оподаткування доходів фізичних осіб від підприємницької діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування.

Економічна природа податку на додану вартість та його значення у формуванні дохідної частини бюджету. Податок на додану вартість та його роль в системі регулювання економіки. Пільги в оподаткуванні податком на додану вартість. Ставки податку. Операції, що оподатковуються на зниженими ставками. Податковий кредит: суть, дата виникнення та умови визнання. Бюджетне відшкодування податку на додану вартість. Електронне адміністрування податку на додану вартість. Особливості обчислення і сплати податку за окремими видами діяльності та спеціальні режими оподаткування доданої вартості. Суть і економічне значення акцизного податку. Платники, об'єкти та пільги з оподаткування акцизним податком. Ставки акцизного податку та порядок обчислення акцизного податку. Електронне адміністрування акцизного податку. Перспективи розвитку акцизного оподаткування в Україні.

Сутність та призначення екологічного податку. Платники, ставки, об'єкт та база оподаткування екологічним податком. Особливості справляння екологічного податку. Сутність та фінансове значення рентної плати у системі формування доходів бюджету. Рентна плата: види, платники, об'єкти, порядок розрахунку і сплати. Податок на майно: його сутність, складові, регулююче значення. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки: платники, об'єкт та база оподаткування, ставки та пільги. Платники, об'єкт та база оподаткування транспортним податком, його ставка, порядок та строки сплати. Сутність та особливості земельного податку. Алгоритм розрахунку земельного податку, порядок нарахування та сплати. Пільги щодо сплати земельного податку для фізичних та юридичних осіб.

Місцеві збори. Туристичний збір. Платники, об'єкт, порядок нарахування та сплати збору за місця для паркування транспортних засобів. Сутність та значення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Етапи її становлення та розвитку. Групи платників єдиного податку. Особливості оподаткування платників єдиного податку. Податкове регулювання та податковий механізм.

Рекомендовані джерела: 3, 4, 5, 7, 36, 48 - 49, 57, 61 -62, 76, 78, 94.

Тема 4. СТРАХУВАННЯ

Сутність та необхідність страхування у системі захисту суспільства та його громадян. Принципи та функції страхування. Класифікація у страхуванні. Види та форми страхування. Страховий ризик та його ознаки. Управління ризиком. Страховий тариф: поняття, структура, методи розрахунку. Кіберстрахування та його особливості. Сутність страхового ринку та учасники. Сучасний стан та перспективи страхового ринку України. Страхові послуги.

Страхові організації: доходи та витрати страховика, показники платоспроможності. Фінансовий результат та оподаткування діяльності страховика. Договір страхування: підготовка, укладання, супроводження. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній.

Державне регулювання страхової діяльності. Особове страхування та його роль як форми соціального захисту. Основні види особового страхування. Страхування життя: зміст, механізм реалізації. Пенсійне страхування. Страхування від нещасних випадків. Медичне страхування. Страхування майна, його суб'єкти та об'єкти, особливості укладання страхових договорів. Особливості страхування транспортних засобів, вантажів, фінансових ризиків. Страхування відповідальності та його види, форми. Порядок здійснення страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Європротокол. Електронний поліс. Перестрахування: сутність, функції, принципи, методи та форми.

Рекомендовані джерела: 24, 26, 44, 53 - 55, 65 – 69, 82.

Тема 5. ГРОШІ ТА КРЕДИТ

Сутність та походження грошей. Форми грошей та їх еволюція. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей.

Електронні гроші. Вартість та купівельна спроможність грошей. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Функції грошей. Поняття грошового обороту як процесу руху грошей. Сукупний грошовий оборот і оборот грошей в межах індивідуального капіталу. Структура сукупного грошового обороту. Грошовий обіг. Кредитний оборот. Фінансовий оборот. Основні сфери грошового обороту. Готівковий та безготівковий грошовий оборот. Грошові потоки та критерії їх класифікації. Модель сукупного грошового обороту. Механізм балансування грошових потоків. Грошова маса та основні форми її існування. Агрегатний метод класифікації функціональних форм грошей. Характеристика грошових агрегатів. Грошова база. Особливості побудови показників грошової маси в Україні. Закони грошового обігу. Швидкість обігу грошей та фактори що її визначають. Основні шляхи та показники інтенсифікації руху грошей в сфері обігу та платежів. Проблема монетизації валового внутрішнього продукту. Механізм поповнення маси грошей в обороті. Первинна емісія центрального банку. Грошовий мультиплікатор.

Суть та структура грошового ринку. Особливості прояву на грошовому ринку основних ринкових ознак - попиту, пропозиції, ціни. Інституційна модель грошового ринку. Ринок грошей (монетарний ринок). Ринок капіталів. Теоретичні моделі попиту на гроші. Номінальний та реальний попит на гроші. Пропозиція грошей. Фактори, що визначають рівновагу грошового ринку. Рівноважна процентна ставка. Поняття грошової системи. Основні принципи організації та моделі побудови грошових систем. Призначення та місце грошової системи в економічній системі країни. Грошова система: елементи, склад та їх характеристика. Система безготівкових розрахунків. Система готівкового обігу. Основні типи грошових систем. Методи та інструменти регулювання грошових систем. Становлення та розвиток грошової системи України. Загальна характеристика грошових систем зарубіжних країн. Суть, види та вплив інфляції на виробництво, зайнятість та життєвий рівень. Методи регулювання інфляції. Грошові реформи: суть та види.

Поняття, призначення та сфера використання валюти. Види валюти. Валютний ринок. Сутність та види валютних операцій. Валютні ризики і методи валютного страхування. Валютне регулювання та його особливості. Механізм регулювання валютного курсу. Суть та види валютних відносин. Валютні системи: поняття, види, структура, призначення. Еволюція світової валютної системи. Теорії кредиту. Сутність та роль кредиту. Форми та види кредитів, їх переваги та недоліки. Грошово-кредитна політика центральних банків.

Міжнародні фінансово-кредитні установи та їх роль в умовах глобалізації. Особливості співпраці України з міжнародними фінансово-кредитними установами. Первинне розміщення крипто-монет (токенів) (ICO). Грошово-кредитне регулювання.

Рекомендовані джерела: 16, 18, 23, 25, 30, 35, 39, 42, 56, 64, 85, 93, 95.

Тема 6. БАНКІВСЬКИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Особливості банку як об'єкта управління. Система цілей, методи управління та інструменти банківського менеджменту. Функції та сфери банківського менеджменту. Нормативно-правова регламентація діяльності банку. Організаційний менеджмент. Фінансовий менеджмент. Організаційна і фінансова модель банку. Реформування банківської системи України. Інтеграція вітчизняного банківського бізнесу у світову банківську систему. Особливості банківського менеджменту в період нестабільності банківської системи та впливу дестабілізуючих чинників. Особливості функціонування банків в умовах стабільного та нестабільного станів економіки. Реорганізація діючих банків, санація, банкрутство. Умови та порядок ліквідації банків. Злиття та поглинання банків. Міжбанківські об'єднання. Банківські спільноти. Теорія прийняття рішень. Процес прийняття рішення та його специфіка в банках. Використання моделювання та прогнозування у прийнятті рішень. Якісні та кількісні методи прогнозування (види та приклади).

Система управління ризиками. Розподіл активів за групами ризиків. Ризик-менеджмент банку. Сучасні проблеми управління ризиками в банках України. Планування як одна з основних функцій банківського менеджменту. Стратегічне планування діяльності банку. Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища банку. Аналіз стратегічних альтернатив. Реалізація стратегії банку. Контроль та оцінка результатів реалізації стратегії банку. Особливості складання та основні розділи бізнес-плану банку. Управління бюджетом банку. Оперативне планування у банку. Вищі органи управління банком. Рівні управління та органи управління банком. Особливості та структура корпоративного управління банком. Законодавче регулювання системи корпоративного управління банку. Рекомендації Базельського комітету з питань банківського нагляду щодо удосконалення корпоративного управління в банківських установах. Принципи корпоративного управління Організації з економічного

співробітництва і розвитку. Основні структурні підрозділи та служби банку, їх завдання, функції, взаємодія. Послідовність формування організаційної структури банку. Управління розвитком регіональної мережі банку. Моделі управління регіональною мережею банку. Інновації у банківській діяльності. Віртуальний банк.

Сутність та види бізнес-процесів банку. Основні підходи до опису бізнес-процесів банку. Методика опису бізнес-процесів банку. Види нормативних документів банку щодо опису бізнес-процесів. Методика побудови ефективної системи регламентації банку. Аналіз та оптимізація бізнес-процесів банку. Сутність, методи і принципи управління персоналом банку. HR-менеджмент банку. Класифікація управлінських рішень та їх особливості у банківській сфері. Використання методів моделювання та прогнозування для прийняття рішень у банківській справі. Сутність і складові інформаційно-методичного забезпечення прийняття управлінських рішень у банку. Фінансова, статистична, управлінська та податкова звітність банку як внутрішні джерела інформації для прийняття управлінських рішень. Сутність та види забезпечення прийняття управлінських рішень у банку. Сутність та види контролю в банку. Зовнішній та внутрішній контроль. Рівні контролю та його сфери. Формування ефективної структури банківського нагляду в Україні. Внутрішньобанківський контроль: сутність, напрями та організація. Банківські рейтинги та їх місце у системі контролю. Державні та недержавні рейтингові системи. Бальні, номерні, індексні рейтинги. Банківський менеджмент.

Рекомендовані джерела: 8 -12, 20 – 21, 25, 31, 33-34, 40 – 41, 93.

Тема 7. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У БАНКУ

Базові концепції фінансового менеджменту. Сутність, цілі, функції та завдання фінансового менеджменту у банку. Принципи та інструментарій фінансового менеджменту. Інформаційне, організаційне, методичне забезпечення фінансового менеджменту в банку. Зміна підходів до управління діяльністю банку в умовах коронакризи.

Мета та завдання управління капіталом банку. Методи обчислення вартості власного капіталу банку. Порядок розрахунку регулятивного капіталу банку. Методи визначення достатності капіталу банку. Методи регулювання достатності банківського капіталу. Методи управління капіталом банку. Фактори, що впливають

на структуру капіталу. Поняття та критерії оптимізації структури капіталу. Інструменти оптимізації структури капіталу.

Управління зобов'язаннями банку. Склад, структура та призначення залучених і запозичених коштів. Цінові та нецінові методи, інструментарій з управління запозиченими коштами. Сутність та завдання управління активами. Стратегії і методи управління активами і пасивами банку. Принципи та особливості управління активами. Поняття, мета та завдання управління кредитним портфелем. Регулювання концентрації кредитного портфеля. Формування резервів за кредитними операціями. Дохідність та чинники впливу на дохідність кредитного портфелю. Методи ціноутворення на кредити. Методи оптимізації кредитного портфеля. Методи управління проблемною кредитною заборгованістю. Оцінка ефективності управління кредитним портфелем. Формування інвестиційної політики. Сутність, види та функції портфелю інвестицій. Критерії диверсифікації портфелю інвестицій.

Поняття, мета та завдання управління портфелем цінних паперів. Стратегії формування портфеля цінних паперів. Формування резервів за операціями з цінними паперами. Методи визначення дохідності портфеля цінних паперів. Оцінка ефективності управління портфелем цінних паперів. Сутність, класифікація, особливості та підходи до формування фінансових потоків банку. Мета завдання, принципи та послідовність етапів управління фінансовими потоками. Методи розрахунку показників грошового потоку. Поняття, критерії та методи оптимізації грошових потоків.

Мета, завдання і інструментарій управління ліквідністю банку. Фактори впливу та особливості визначення ліквідної позиції банку. Методи оцінювання потреби в ліквідних коштах. Управління грошовою позицією та обов'язковими резервами банку. Стратегії управління ліквідністю банку. Сучасні підходи до визначення нормативів ліквідності банку. Цілі та завдання управління прибутковістю. Джерела формування та фактори, що впливають на прибуток та прибутковість. Управління формуванням та розподілом прибутку.

Сутність, завдання та основні засади управління ризиками. Інфраструктура ризик-менеджменту в банку. Стратегії та методи управління фінансовими ризиками. Прийняття управлінських рішень в системі координат «ризик-прибутковість». Методи стрес-тестування кризових ситуацій: еластичності, оцінки втрат, сценарний, індексний. Методи прогнозування банкрутства банків. Система попереднього реагування на загрозу банкрутства і комплекс запобіжних заходів.

Інструменти антикризового фінансового управління банком. Умови забезпечення фінансової стійкості та надійності банків. Управління фінансовою стійкістю та надійністю банків. Напрями покращення фінансової стійкості та надійності банку. Фінансовий менеджмент у банку.

Рекомендовані джерела: 8 -12, 15, 20 – 21, 25, 31 -34, 40 – 41, 43, 71, 82, 93.

ТЕМА 8. ФОНДОВИЙ РИНОК

Поняття та структура фондового ринку. Учасники ринку цінних паперів. Фондовий ринок та особливості його функціонування. Первинний та вторинний ринки. Система регулювання фондового ринку. Оподаткування та страхування на фондовому ринку. Національний фондовий ринок на світовому ринку капіталів. Фондова біржа. Фондовий ринок у світі.

Сутність, ознаки та види цінних паперів. Забезпечення прав власників цінних паперів. Забезпечення обігу цінних паперів. Пайові цінні папери: акції, акції корпоративного інвестиційного фонду, інвестиційні сертифікати, сертифікати фонду операцій з нерухомістю.

Боргові цінні папери: облігації, казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати, векселі. Іпотечні цінні папери. Товаророзпорядчі цінні папери. Похідні цінні папери.

Депозитарна система: особливості функціонування. Система національного депозитарію. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, основні завдання та функції.

Рекомендовані джерела: 29, 30, 35, 39, 42, 56, 64, 70, 83 – 85.

РОЗДІЛ 2. Структура екзаменаційного білету та критерії оцінювання знань на вступному іспиті зі спеціальності

Структура екзаменаційного білету:

Екзаменаційний білет складається з двох завдань.

Завдання 1 вимагає написання есе на задану в екзаменаційному білеті тему, що передбачає здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування, застосовувати інноваційні підходи, управлінські навички, пошук, використання та інтерпретацію інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Завдання 2 передбачає вирішення вступником аналітичного завдання для перевірки здатності використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності, застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем, оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Критерії оцінювання:

Завдання 1 оцінюється за шкалою від 0 до 100 балів залежно від повноти, правильності та обґрунтованості відповіді за такими критеріями:

Критерій	Бали
усвідомлення основних тенденцій розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку	0-20
здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.	0-40
застосовування інноваційних підходів щодо удосконалення державної політики у сфері фінансів, банківської справи та страхування	0-40
Всього балів	100

Завдання 2 оцінюється за шкалою від 0 до 100 балів у розрізі таких критеріїв:

Критерій	Бали
застосовування міждисциплінарних підходів при розв'язанні складних задач і проблем	0-20
використання теоретичного та методичного інструментарію для діагностики і моделювання фінансової діяльності	0-40
застосування наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування	0-40
Всього балів	100

Особи, які отримали менше 100 балів на вступному іспиті зі спеціальності участі у конкурсі не беруть.

РОЗДІЛ 3. Список рекомендованих джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к 96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України 31.12.1999 № 318. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України 29.11.1999 № 290. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
6. Положення про Державну казначейську службу України: Указ Президента України 13.04.2011 р. № 460/2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>
7. Положення про Державну податкову службу України : постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 227.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-n#Text>
8. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи: затв. постановою Правління НБУ від 17.09.2015р. № 615. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15#Text>
9. Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України : затв. постановою Правління НБУ від 22.12.2017р. №141. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0141500-17#Text>
10. Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України: затв. постановою Правління НБУ від 18.07.2019 №97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text>
11. Положення про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп: затв. постановою Правління НБУ від 18.07.2019 №95. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-19#Text>
12. Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп: затв. постановою Правління НБУ від 20.06.2012 №254. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1178-12#Text>
13. Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету: постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 415 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/415->

2002-%D0%BF#Text

14. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/228-2002-%D0%BF#Text>

15. Правила організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України: затв. постановою Правління НБУ від 13.11.2018 № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0120500-18#Text>

16. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

17. Про бюджетну класифікацію: Наказ Міністерства фінансів від 14.01.2011 №11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text>

18. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: пост. Правління Національного банку України від 24.03.2020 №37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0037500-20#Text>

19. Про Державний бюджет України на 2026 рік : Закон України від 03.12.2025 № 4695-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4695-20#Text>

20. Про затвердження Положення про ліцензування банків: затв. постановою Правління НБУ від 22.12.2018 № 149. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0149500-18#Text>

21. Про затвердження Змін до Правил роботи банків у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану : постанова правління НБУ від 27.12.2025 № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-25#Text>

22. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.97 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

23. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.99 №679-14. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

24. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 21.05.2024 № 3720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#n781>

25. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: постанова Правління НБУ від 24.02.2022 № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>

26. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2320>

27. Про схвалення Бюджетної декларації на 2026-2028 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2025 № 774. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2025-%D0%BF#Text>

28. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2026-2030 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.02.2026 № 217-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217-2026-%D1%80#Text>

29. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134>

30. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

31. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: затв. постановою Правління НБУ від 28.08.2001р. № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>

32. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: затв. постановою Правління НБУ від 24.10.11р. №373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#Text>

33. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»: затв. постановою Правління НБУ від 15.03.2004 р. №104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04#Text>

34. Банківський менеджмент: інноваційні концепції та моделі: моногр. / за заг. ред. Л.О. Примостки. К. : КНЕУ, 2017. 380 с.

35. Белова І. В. Дослідження грошово-кредитного ринку: навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 147 с.

36. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія /І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. Київ: Глобус-Пресс, 2018. 354 с. 2,10

37. Волосович С.В., Гусаревич Н.В. Генеративний штучний інтелект у цифровому страхуванні. Інвестиції: практика та досвід, 2025, 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.8.18>

38. Гаврилко П. П., Пітюлич М.М., Колодійчук А.В. та ін. Фінанси: підручник. Львів: ЦУЛ, 2025. 292 с.

39. Щетинін А.І. Гроші та кредит: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2021. 440 с.

40. Крупка М., Андрущак Є., Пайтра Н. Банківська система: підручник. 2-ге вид. Львів : ЛНУ ім. Ів. Франка, 2023. 524 с.
41. Зянько В.В., Коваль Н.О., Єпіфанов І.Ю., Ткачук Л.М. Банківський менеджмент: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2022. 170 с.
42. Іванчук Н. В. Гроші і кредит : навчальний посібник. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.
43. Інтегрована система управління ризиками банку: монографія / Н.П. Шульга, В.І. Міщенко, Л.Л. Анісімова, К.А. Бусько, В.І. Бура, Л.А. Гербич, Т.М. Гордієнко та ін. / за заг. ред. Н.П. Шульги. Київ: КНТЕУ, 2018. 440 с.
44. Інтернет-журнал зі страхування. URL: www.forinsurer.com
45. Канєва Т.В. Бюджет у системі фінансово-економічних відносин: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 392 с.
46. Канєва Т. В., Осика О. В. Бюджетна політика за умов соціально-економічних трансформацій. *Бізнес Інформ*, 2025. № 2, С. 361–369.
47. Качула С.В. Державна фінансова політика соціального розвитку: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 424 с.
48. Козарезенко Л.В., Пелешко Н.М., Левандовська В.Ю. Податок на доходи фізичних осіб в умовах економічних та соціальних перетворень. *Економіка та суспільство*. 2025. №79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-175>
49. Козарезенко Л.В., Рязанцев Д.С. Інституційні трансформації оподаткування прибутку підприємств в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2025. № 87. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct87-12>
50. Коровій В.В. Державна фінансова політика: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 372 с.
51. Кучер Г.В. Державні фінансові ресурси: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 600 с.
52. Макогон В.Д. Бюджетна стратегія держави: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 364 с.
53. Моторне (транспортне) страхове бюро України. URL: <http://www.mtsbu.ua>
54. Морозова Л.С. Вплив цифрових технологій на розвиток медичного страхування. *Ефективна економіка*. №10, 2025. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.10>
55. Морозова Л.С., Нижник С.С. Аналіз поточного стану страхового ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. №20, 2025. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.20.79>

56. Нагляд за ринком небанківських фінансових послуг: Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/nonbanks>
57. Нікітішин А.О. Податкова політика в умовах економічних перетворень: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 480 с.
58. Пасічний М., Непиталюк А., Поляков М., Обухов Р., Хачатрян В., Стратійчук В. Фінансова спроможність територіальних громад в Україні та державах-членах ЄС. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. № 6(65). С. 176–190.
59. Пасічний С. В. Формування доходів бюджету у закладах фахової передвищої освіти. *Ефективна економіка*. 2025. №1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.75>
60. Пасічний М. Д. Фінансова політика держави: монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2019. 440 с.
61. Податковий менеджмент: навчальний посібник / С.В. Іванов, С.В. Юдіна, Г.В. Разумова та ін. Кам'янське : ДДТУ, 2023. 307 с.
62. Податкове право України : навч. посіб. / [Сопільник Р. Л., Ковалів М. В., Проць І.М. та ін.]. Львів : СПОЛОМ, 2023. 362 с.
63. Радіонов Ю.Д. Формування видатків бюджету: монографія. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2019. 616 с.
64. Світлична В. Ю. Гроші і кредит: підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 191 с.
65. Страховий менеджмент : навчальний посібник / Р.М. Опальчук. К.: ЦП "Компринт", 2023. 251 с.
66. Страховий менеджмент (в двох томах) : навчальний посібник / С.В. Юдіна, Г.В. Разумова. Кам'янське : ДДТУ, 2024. 166 с.
67. Страхування : навч. посіб. О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О.М. Пахненко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
68. Страхування: навч. посіб. Мельник Т.А., СибірцевВ.В. Кропивницький: «Ексклюзив Систем», 2022. 307с.
69. Страхування: навч. посіб. О.О. Сосновська. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
70. Цифрова трансформація у сфері фінансів : навчальний посібник / С.М. Ганзюк. Кам'янське : ДДТУ, 2025. 169 с.
71. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб./ Журавльова Т.О., Макаренко Ю.П., ТуроваЛ.Л., СіркоА.Ю. Дніпро: Пороги, 2021. 360 с.
72. Чугунов І.Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 532 с.

73. Чугунов І.Я., Канєва Т.В. та ін. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / за заг. ред. А.А. Мазараки. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 376 с.
74. Чугунов І., Кучер Г., Любчак І. Управління державним боргом у системі суспільно-економічних трансформацій. *Економіка та суспільство*. 2024. №68.
75. Чугунов І.Я., Кучер Г.В. Фінансові ресурси державного сектора економіки. *Вісник КНТЕУ*. 2019. № 3. С.40–52.
76. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетно-податкова політика в умовах невизначеності. *Scientia Fructuosa*. 2023. № 4. С. 19–31.
77. Чугунов І.Я., Насібова О.В. Фінансові імперативи розвитку соціального захисту населення. *Вісник КНТЕУ*. 2021. №2. С.114–130.
78. Чугунов І.Я., Нікітішин А.О. Податкова безпека держави. *Вісник КНТЕУ*. 2019. № 4. С.31–41.
79. Чугунов І., Прутська О., Нікітішин А. Управління державним боргом України. *Scientia Fructuosa*. 2024. 153(1). С. 4-21.
80. Чугунов І., Радіонов Ю., Любчак І. Фінансова стійкість України в умовах воєнного стану. *Scientia fructuosa*. 2025. С.4–19. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2025\(162\)01](https://doi.org/10.31617/1.2025(162)01)
81. Чугунов І.Я., Самошкіна О.А. Видатки бюджету в системі державного регулювання соціально-економічного розвитку країни. *Вісник КНТЕУ*. 2019. № 2. С.103–121.
82. Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494с.
83. Шпак Н. О., Ярошевич Н. Б., Побурко О. Я. Фінанси, гроші та кредит: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 416 с.
84. Фінансовий ринок: підручник. / Клименко В.В., Акімова Л.М., Докієнко Л/. Київ: видавництво «Центр учбової літератури». 2019. 358 с.
85. Щетинін А.І. Гроші та кредит: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 440 с.
86. Ярошевич Н.Б. Кондрат І.Ю., Ливдар М.В. Фінанси: навч. посіб. Львів: Видавництво “Простір-М”, 2018. 298с.
87. Battilossi S., Kazuhiko, Y. Handbook of the history of money and currency. Singapore: Springer Nature Singapore PteLtd. 2020. 1094 p.
88. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. and other. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.

89. Chugunov I., Makohon V., Titarchuk M., Krykun T. The budget policy of Ukraine under martial law *Public and Municipal Finance*, 2024, 12(1), 1-11.
90. Chugunov I., Makogon V., Kaneva T., I Adamenko. The influence of financial support of human capital development on economic growth. *Problems and Perspectives in Management*. 2022. № 20(2). pp.269-280.
91. Chugunov I., Liubchak I. Budgeting under martial law. *Scientia Fructuosa*. 2024. № 5. P. 4-14.
92. Chugunov I., Makohon V., Titarchuk M., Savchenko N., Husarevych N., Adamenko I. Financial and budgetary provision of social protection of the population of Ukraine under the conditions of the state of martial. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2024, № 4(57). PP.446–456.
93. Ingraio, B., Sardoni, C. Banks and finance in modern macroeconomics: a historical perspective. Northampton: Edward Elgar Publishing, Inc., 2019. 281 p.
94. Kaneva T., Chugunov I., Pasichnyi M., Nikitishin A., Husarevych N. Tax Policy for Economic Recovery from COVID-19 and Sustainable Development. *Problemy ekorozwoju – problems of sustainable development*. 2022, № 17(2), pp.102-109.
95. Mishkin, F. S. The economics of money, banking, and financial markets, 13th edition. New York: Pearson Education Limited, 2022. 717 p.
96. Chugunov I., Liubchak I. Institutional framework for budget planning. *Scientia Fructuosa*, 2024. № 6. pp. 99–109.
97. Chugunov I., Makohon V., Titarchuk M., Krykun T. The budget policy of Ukraine under martial law *Public and Municipal Finance*, 12(1), 1-11. 2023 .